

Jerzy Cuda

Antropo-logika teologii religii

Biblioteka Teologii Fundamentalnej 2, 237-239

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JERZY CUDA

ANTROPO-LOGIKA TEOLOGII RELIGII

Pragnę swoją krótką refleksję wpisać w horyzont interpretacyjny, który stał się przedmiotem referatu ks. prof. dr. hab. Mariana Ruseckiego. Poruszone przez niego różne formalno-merytoryczne układy rozumowań spotykały się w kluczowym postulatcie dostrzeżenia w „chrześcijańskim objawieniu” podstawy (fundamentu) konstruowanych w różnych teoretyczno-praktycznych kontekstach paradygmatów teologii religii.

W Liście apostołskim *Tertio millennio adveniente* (1994) Jan Paweł II mówi o „istotnym punkcie” różnicy między chrześcijaństwem i „innymi religiami”, którym jest chrysto-logiczne wkroczenie Stwórcy w historię ludzkości. Historyczne spotkanie religijnego pluralizmu z chrześcijaństwem stanowi w istocie spotkanie człowieka „szukającego Boga” z Bogiem „szukającym człowieka”¹. Dokładniejszą refleksję nad antropo-logiką tego stwierdzenia umożliwiła napisana cztery lata później przez Jana Pawła II encyklika *Fides et ratio* (1998). Numer 11. tego dokumentu przypomina, że „wielokrotnie i różnymi sposobami” przemawiający (objawiający) Bóg przemówił ostatecznie historyczną tajemnicą chrysto-logicznego „zamieszkania wśród ludzi”.

Aby dostrzec antropo-logiczne znaczenie tej zaistniałej w historii możliwości poznawczego dostępu do „mieszkającego” i „opowiadającego” Boga,

---

Ks. prof. dr. hab. JERZY CUDA – wykładowca teologii fundamentalnej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

---

¹ TMA 6.

trzeba uwzględnić określony tok rozumowań *Fides et ratio*, którego punkt wyjścia stanowi definicja: „człowiek”, czyli ten, kto „zna samego siebie”². Mając na uwadze odkrywany w tej definicji (tożsamości) człowieka postulat samorozumienia, encyklika wyjaśnia, że realizacja tego postulatu wymaga dostępu do źródła wiedzy „ostatecznej” i „absolutnej”. Poza „całościowością” tej wiedzy „(...) nie ma już i nie może być dalszych pytań ani innych punktów odniesienia”³.

W kontekście tych rozumowań łatwo dostrzec problematykę koła hermeneutycznego, która pytającemu o swą tożsamość człowiekowi uświadamia, że odpowiedź na to pytanie jest warunkowana zrozumieniem całości istniejącej rzeczywistości, której pytający jest częścią. Droga interpretacji tego uwarunkowania nie kończy się ani na spotkaniu z nauką aktywnością, zmagającą się z aporyczną sytuacją „fragmentaryzacji”⁴, ani w spotkaniu z refleksją filozoficzną, o której nie można powiedzieć, że „(...) w pełni wyjaśnia rzeczywistość człowieka, świata oraz relacji człowieka z Bogiem”⁵. Wprawdzie w inspirowanych „antypozytywistycznym zwrotem” naukowych paradygmatach coraz częściej uwzględnia się kontekstualne otwarcie badań zmierzających „transcendentnie” ku „całości”, lecz w tym kontekście chodzi nie tyle o „znalezienie”, ile o wielość i różność „poszukiwań”. Bliższe „znalezieniu” wydają się refleksje filozoficzne, które wnoszą interpretowane „części” rzeczywistości do ich „całości”, sugerując uniwersalność tych interpretacji, przy czym kluczową rolę odgrywa często przedmiotowość formalnej precyzji treści pojęć.

Również religijne przeżycia i doświadczenia łączą różne „części” ludzkiego świata w sakralnej „całości”, przy czym o „spotkaniu” z tą „całością” nie decyduje refleksyjna struktura pojęć i sądów. Niemniej pojawia się problem wielości i różności religijnych doświadczeń, które – tworząc światopoglądowe treści – „w pewnej mierze sięgają korzeniami także do filozofii”⁶ i wraz z nią przeżywają aporyczność poznawczego dostępu do ostatecznego i całościowego wyjaśnienia tożsamości człowieka.

² FR 1.

³ Tamże 27.

⁴ Tamże 81.

⁵ Tamże 51.

⁶ Tamże 30.

Czy antropo-logika hermeneutycznego postulatu ostatecznego zrozumienia tożsamości człowieka nie sugeruje łączenia problematyki ostateczności z problematyką jej jedyności (por. Ef 4, 4n)? Czy w historii ludzkości nie jest odkrywalne jedyne „obwieszczenie”⁷ prawdy ludzkiego życia, opowiedzianej słowami i czynami Jezusa z Nazaretu, Syna (por. Hbr 1,1n), który umożliwia refleksji antropologicznej dokonanie „ostatecznej syntezy”⁸? Historyczny postęp teorii i praktyki tego konstruowania stanowi rację bytu teologii, odpowiedzialnej za całość oraz jedynść tego procesu.

Teologia, świadoma tego, że warunkujący poznanie i realizację tożsamości człowieka „dostęp do całości” nie może być rezultatem „szukania” (naukowego, filozoficznego, religijnego), lecz „darowania”, dostrzega refleksyjną nierozłączność swej poznawczej aktywności z „instytucjonalnym darem” uniwersalnej aktualizacji stwórczo-zbawczego procesu „jednania”. Encyklika Benedykta XVI *Deus caritas est* przypomina, że istotę tego procesu tworzą: „słowo”, „sakrament” i „społeczna miłość”⁹.

Dostrzegając w aktualizacji tego procesu relację „całość – części”, refleksja hermeneutyczna może wpisać go w strukturę koła hermeneutycznego. Teologii, której hermeneutyczny paradygmat pozwala objąć tą strukturą całokształt jej badawczej aktywności, towarzyszy szczególnie misja apologetyki kategorii „całości”. Łatwo przy tym zauważyć, że aktualizacji tej misji nie można odłączyć od postulatu komplementarnego scalania wszystkich „części” stwórczo-zbawczej antropogenezy. Refleksja nad tą „nierozłącznością” może przejść w refleksję nad genezą, pojęciem, koniecznością i antropologiczną funkcją teologii religii, której hermeneutycznie nie da się rozdzielić z teologią chrześcijańskiego (historycznego) Objawienia.

---

⁷ Tamże 11.

⁸ Tamże 12.

⁹ BENEDYKT XVI. *Deus caritas est* 22.